

10. Регламент роботи електронної торгової системи Prozorro. Продажі ЦБД2 щодо проведення електронних аукціонів з продажу/надання в оренду майна (активів)/передачі права. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%94%D0%9F%201.14.pdf> (дата звернення: 10.10.2020).
11. Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 433 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.10.2020).

References:

1. Aver'ianov, V.B. (Eds.). (2004). *Administrativnoe pravo Ukrainy [Administrative law of Ukraine]*. (Vols. 1–2). Kyiv: Vyd-vo "Iurydychna dumka" [in Ukrainian].
2. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI [Customs Code: Law of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> [in Ukrainian].
3. Ofitsiyniy veb-sait derzhavnoho pidpriemstva "Prozorro.Prodazhi" [Official website of the state enterprise "Prozorro. Sales"]. URL: <https://prozorro.sale/majdanchikam> [in Ukrainian].
4. Poriadok realizatsii tovariv na mytnykh auktsionakh, reduktsionakh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4.12.2019 № 1050 [Procedure for sale of goods at customs auctions, reductions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 12/4/2019 № 1050]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1050-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik: Zakon Ukrainy vid 14.11.2019 r. № 294-IX [On the State Budget of Ukraine for 2020: Law of Ukraine of November 14, 2019 № 294-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> [in Ukrainian].
6. Pro elektronni dovirechi posluhy: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 r. [On electronic trust services: Law of Ukraine of October 5, 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> [in Ukrainian].
7. Pro elektronni dokumenty ta elektronni dokumentoobih: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 r. № 851-IV [On electronic documents and electronic document circulation: Law of Ukraine of 22.05.2003 № 851-IV]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> [in Ukrainian].
8. Pro pravyla dorozhnogo rukhu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.10.2001 r. № 1306 [On traffic rules: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 10, 2001 № 1306]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF> [in Ukrainian].
9. Puhachevskiy, H. (2010). Dialektychni transformatsii vlastyvoitei tovariv [Dialectical transformations of properties of goods]. *Tovary i rynky – Goods and markets*, 1, 5–8 [in Ukrainian].
10. Rehlament roboty elektronnoi torhovoї systemy Prozorro.Prodazhi TsBD2 shchodo provedennia elektronnykh auktsioniv z prodazhu/nadannia v orendu maina (aktyviv)/peredachi prava [Regulations of the electronic trading system Prozorro. Sales of CBD2 on conducting electronic auctions for the sale / lease of property (assets) / transfer of rights]. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%94%D0%9F%201.14.pdf> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Poriadku vidboru operatoriv elektronnykh maidanchykyv dlia orhanizatsii provedennia elektronnykh auktsioniv z prodazhu ob'iektiv maloi pryvatyzatsii, avtoryzatsii elektronnykh maidanchykyv ta vyznachennia administratora elektronnoi torhovoї systemy: Postavnova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.05.2018 r. № 433 [On approval of the selection of operators of electronic platforms for the organization of electronic auctions of objects of small privatization authorization of electronic platforms and defining electronic trading system administrator: Postavnova Cabinet of Ministers of Ukraine of 10.05.2018 p. № 433]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.18>

СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ ЗА УМОВ ЗМІЦНЕННЯ В УКРАЇНІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Євгенія Кобрусева

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного і кримінального права

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-4225-9657

Анотація. Географічно-політичне місце України у дивигуні Європейських перегонів великої політики диктує непростий, а інколи і трагічний шлях соціально-політичного руху соціуму громадян – брати безпосередню участь у вирішенні економічних та соціальних програм.

З урахуванням процесів становлення держави та тривалого реформування різних державних інституцій свобода та право громадян на мирні зібрання ставить перед органами влади питання відповідності активності громадян

у вирішенні своєї участі на державному та регіональному рівнях, відстоювання своїх інтересів шляхом вираження та донесення поглядів та незгоди до державних та місцевих структур влади. Постає питання законодавчого та практичного регулювання такого болючого питання, як відносини влади та суспільства шляхом урегулювання проведення мирних зібрань та активних «без зброї» акцій впливу на державні установи різного рівня.

Доведено необхідність впровадження міжнародних стандартів забезпечення права на мирні зібрання, насамперед стандартів європейської спільноти, що пов'язано з євроінтеграційними прагненнями України. Адже впровадження європейських стандартів і дотримання їх суб'єктами публічної адміністрації є однією з передумов інтеграції України в європейський правовий простір. Оскільки право на свободу мирних зібрань не може бути реалізованим за відсутності кореспондуючих обов'язків, покладених на державу в особі її уповноважених органів, аналіз норм Конституції та законів України дозволив виокремити такі органи в категорію суб'єктів владних повноважень забезпечення права на мирні зібрання.

Ключові слова: мирні зібрання, міжнародні стандарти, суб'єкти забезпечення права на мирні зібрання, громадянське суспільство.

THE STATE OF ENSURING THE RIGHT TO PEACEFUL ASSEMBLY UNDER CONDITIONS OF STRENGTHENING CIVIL SOCIETY IN UKRAINE

Yevheniia Kobrusieva

PhD in Juridical Sciences,

Associate Professor at the Department of Administrative and Criminal Law

Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-4225-9657

Abstract. Geographical and political place of Ukraine in the engine of the European race of big politics, dictates not a simple but sometimes tragic way of socio – political movement of the society of citizens – to take a direct part in solving economic and social programs. Taking into account the processes of state formation and long-term reform of various state institutions, the freedom and right of citizens to peaceful assembly raises before the authorities the question of compliance of citizens' activity in deciding their participation at the state and regional levels, defending their interests by expressing and local authorities.

There is a question of legislative and practical regulation of such a painful issue as the relationship between government and society by regulating the holding of peaceful assemblies and active “unarmed” actions of influence on government agencies at various levels. Taking into account the processes of state formation and long-term reform of various state institutions, the freedom and right of citizens to peaceful assembly raises before the authorities the question of compliance of citizens' activity in deciding their participation at the state and regional levels, defending their interests by expressing and local authorities.

There is a question of legislative and practical regulation of such a painful issue as the relationship between government and society by regulating the holding of peaceful assemblies and active “unarmed” actions of influence on government agencies at various levels. The necessity of introduction of international standards of ensuring the right to peaceful assembly, first of all the standards of the European community, which is connected with the European integration aspirations of Ukraine, is proved. After all, the implementation of European standards and their observance by the subjects of public administration is one of the preconditions for Ukraine's integration into the European legal space. Since the right to freedom of peaceful assembly cannot be exercised in the absence of corresponding responsibilities imposed on the state by its authorized bodies, the analysis of the Constitution and laws of Ukraine allowed to separate such bodies into the category of subjects of power to ensure the right to peaceful assembly.

Key words: peaceful assemblies, international standards, subjects of ensuring the right to peaceful assembly, civil society.

STAN ZAPEWNIENIA PRAWA DO POKOJOWYCH ZGROMADZEŃ W WARUNKACH WZMOCNIENIA NA UKRAINIE SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Yevheniia Kobrusieva

kandydat nauk prawnych,

docent Katedry Prawa Administracyjnego i Karnego

Dnieprzańskiego Narodowego Uniwersytetu imienia Olesia Honczara (Dniepr, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-4225-9657

Adnotacja. Geograficzno-polityczne miejsce Ukrainy w silniku europejskich wyścigów wielkiej polityki dyktuje nie prostą, a czasem tragiczną ścieżkę ruchu społeczno-politycznego społeczeństwa obywateli – do bezpośredniego udziału w rozwiązywaniu programów gospodarczych i społecznych.

Biorąc pod uwagę procesy budowy państwa i długotrwałą reformę różnych instytucji państwowych, wolność i prawo obywateli do pokojowych zgromadzeń stawia przed władzami kwestię zgodności aktywności obywateli w podejmowaniu decyzji o ich udziale na poziomie państwowym i regionalnym, broniąc swoich interesów poprzez wyrażanie i przekazywanie poglądów i sprzeciwu wobec władz państwowych i lokalnych. Powstaje kwestia legislacyjnej i praktycznej regulacji takiej bolesnej sprawy jak relacje władzy i społeczeństwa poprzez uregulowanie przeprowadzenia pokojowych zgromadzeń i aktywnych akcji „bez broni” wpływających na instytucje publiczne różnych szczebli.

Udowodniono konieczność wprowadzenia międzynarodowych norm zapewnienia prawa do pokojowych zgromadzeń, przede wszystkim norm Wspólnoty Europejskiej, co wiąże się z dążeniami integracji europejskiej Ukrainy. Wszakże

wprowadzenie norm europejskich i przestrzeganie ich przez podmioty administracji publicznej jest jednym z przesłanek integracji Ukrainy w europejskim obszarze prawnym. Ponieważ prawo do wolności pokojowych zgromadzeń nie może być zrealizowane z powodu braku obowiązków korespondencyjnych nałożonych na państwo w osobie jego organów upoważnionych, analiza norm Konstytucji i prawa Ukrainy pozwoliła na wyróżnienie takich organów w kategorii podmiotów władzy zapewniających prawo do pokojowych zgromadzeń.

Słowa kluczowe: zgromadzenia pokojowe, normy międzynarodowe, podmioty zapewniające prawo do zgromadzeń pokojowych, społeczeństwo obywatelskie.

Вступ. Проблема дотримання прав і свобод громадян в Україні особливої актуальності набули через численні акції протесту, які відбуваються з політичних мотивів, в умовах зміни політичних режимів в Україні, а разом з тим і з інших мотивів реалізації права на мирні зібрання, які відбуваються в Україні. Обране дослідження присвячене визначенню місця громадянського суспільства як правової держави, а саме форми організації структури державної влади, за якої верховенство у всіх сферах належить правовому закону.

Україна виділяється на фоні Східної Європи як глобальними чисельними акціями протестів, які призводять до змін влади у країні, так і регіональними акціями зібрань, які впливають на соціально-політичну та економічну ситуацію в країні.

Тому автором зосереджується увага на гострих та актуальних питаннях адміністративно-правового регулювання права на мирні зібрання.

Разом із тим хочемо підкреслити, що в умовах сьогодення, де право громадянина захищається міжнародними нормами, питання права громадян на мирні зібрання привертає увагу науковців, серед яких: М.О. Баймуратов, В.В. Букач, О.В. Васьковська, Т.І. Гудзь, М.М. Денісова, О.С. Денісова, О.Ю. Дрозд, В.В. Заросило, О.В. Колісник, А.Т. Комзюк, Р.О. Куйбіда, М.І. Логвиненко, С.М. Міщенко, О.Б. Онишко, В.Д. Остапенко, В.Г. Поліщук, Е.Є. Регушевський, М.Л. Середа, М.І. Смокович.

Основна частина. Сучасне розуміння адміністративного права в нинішній політико-правовій парадигмі повинно враховувати обставини, що право в цілому та окремі його інститути, в тому числі інститут адміністративного права, не мають ніякої іншої вищої мети, окрім як забезпечення дотримання інтересів кожної окремої людини та громадянина, а також суспільства в цілому; сприяння захисту прав людини, зокрема права на мирні зібрання.

Структуру адміністративно-правового механізму регулювання права на мирні зібрання складають норми адміністративного права України та ряду інших галузей права, що регулюють інститут прав та свобод людини, правовідносини, що складаються в процесі реалізації громадянами свого права збиратися мирно, та реалізація закріплених правових норм у рамках суспільних відносин, зумовлених процедурою нагляду за законністю проведення зібрання, де особливу роль відіграє правозастосовна практика, результатом якої, вбачається доцільним, має стати прийняття акта застосування права.

Проблеми розвитку громадянського суспільства та можливості волевиявлення громадян на захист своїх прав та свобод пов'язують із такими видатними вченими-дослідниками, як Джон Локк, його послідовник Адам Сміт та інші вчені.

Адже рівень демократичності та відкритості державного апарату, взаємодії інститутів влади із громадянським суспільством формують інтеграційні зв'язки в державі, визначаючи місце кожного субекта в системі розвитку суспільства, можливості реалізації кожного задля розвитку всіх сфер держави.

У роботах даних вчених громадянське суспільство розуміється як суспільний устрій і держава особливого типу, в якому «юридично забезпечені і політично захищені» основні права і свобода всіх громадян та окремих особистостей. Досліджуючи дане положення, можливо трактувати громадянське суспільство як правову державу, де реалізуються всі права людини, де забезпечується розподіл влади на законодавчу, виконавчу, судову.

Ще Г. В. Гегель висловлював концепцію громадянського суспільства і його взаємодії з державою, стверджуючи, що процес становлення громадянського суспільства є історично тривалим і складним. У роботах Г. В. Гегеля громадянське суспільство розглядається як комплекс приватних осіб, класів, груп інтересів, взаємодія яких регулюється правом і які не залежать від політичного устрою держави (Миколаєць, 2018).

Дискусії щодо визначення терміна «громадянське суспільство» є актуальним для науковців різних галузей права. У Конституції України термін «громадянське суспільство» прямо не вживається, що, на думку А. Крусян, є «правовим упущенням у контексті теорії сучасного українського конституціоналізму» (Крусян, 2014: 17). До того ж, як наголошує О. Лотюк, саме нормами конституційного права закладається правовий фундамент побудови та розвитку громадянського суспільства (Лотюк, 2013: 96).

Конституція як Основний закон держави остаточно закріпила правовий статус держави України, визначила основні напрями розвитку політичної і правової системи, структуру органів державної влади й органів місцевого самоврядування, основні політичні, економічні та соціальні права громадян.

Відповідно до вимог ст. 38 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» та ст. 25 Закону «Про місцеві державні адміністрації» (Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України) уповноважені органи компетентні винести рішення про проведення мирних зібрань, за заявою організатора. У тому числі органи місцевого самоврядування зоб'язані створити належні умови та забезпечити проведення мирних заходів із дотриманням норм законодавства, із залученням відповідних правоохоронних структур для забезпечення публічного порядку та захисту прав громадян.

Міжнародні стандарти декларують загальні рамки застосування норм Європейської конвенції із прав людини, рішення Європейського суду із захисту прав людини у справах про порушення права на мирні зібрання.

Однак є дуже мало керівних принципів, які дозволяли б законодавчим і виконавчим органам зрозуміти, яким чином право на свободу мирних зібрань можна практично регламентувати на місцевому та національному рівні. Оскільки право на забезпечення мирних зібрань, закріплене в Конституції України, по суті, є єдиним регулятором цього питання. Оскільки застосовуючи норми під час винесення рішень, національна судова система фактично визнає судові рішення ЄСПЛ як основоположні, посилаючись на які мають пряму юридичну дію.

Порядок розгляду судових справ національними судами також ускладнюється на підставі необгрунтованих утручань із боку органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування, корумпованих проявів у судовій системі та підкупів можновладців, що ускладнює реалізацію права на мирні зібрання.

Хочемо зосередити увагу, незважаючи на всю важливість саме цього різновиду політичних прав, на конституційних положеннях про свободу зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, і дотепер належним чином не конкретизованих у поточному законодавстві. Тому Європейський суд із прав людини здійснює тлумачення положень Європейської конвенції з урахуванням сучасних вимог суспільства, і положення Конвенції набувають широкого змістового навантаження.

Хочемо підкреслити, що Європейська конвенція, будучи різновидом міжнародного договору, посідає основне місце безпосередньо після Конституції України, являючись джерелом права, у сфері захисту та забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

До того ж украї слухним й актуальним є саме законодавче регулювання свободи проведення мирних зібрань як інструмента проти радикалізації протестних настроїв. Тому допоки в Україні не сформується сталого громадянського суспільства, сприяння його розвитку має бути окремою, системною і водночас повсякденною сферою діяльності нашої держави (Ставнійчук М., Кулик В., Мудрак Л., 2016).

Однак у вітчизняних реаліях, в умовах перманентного реформування судової системи, низького рівня довіри до рішень, що приймають судді, найбільш ефективним інструментом забезпечення права на мирні зібрання є належне нормативне підґрунтя.

Ми акцентуємо увагу на тому, що право на свободу мирних зібрань є одним із фундаментів для взаємовідносин між державою та громадянським суспільством. Оскільки воно ілюструє дотичність всіх суб'єктів до розвитку державотворення, взаємодії всіх інститутів державного управління та відкритості і доступності громадськості до формування декларативних норм. Оскільки це є гарантією якісного діалогу між органами влади та соціальн-політичними групами.

Ми вже зазначали, що особа, яка діє в межах розвиненого громадянського суспільства, наділена визначеним комплексом прав та свобод, які вона має можливість реалізовувати для утвердження загального блага. Розвиток та утвердження інститутів громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави є важливим елементом будь-якої демократичної держави та відіграє одну із ключових ролей у впровадженні нагальних суспільних змін і належного врядування, в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці та реалізації ефективної державної політики в різних сферах, утвердженні відповідальності перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем. Про це йдеться в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки – наразі визначальному документі в даній сфері (Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки: Указ Президента України). Серед найважливіших напрямів реалізації Стратегії передбачено, зокрема, розвиток забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення. Із цією метою передбачено, поміж іншого, унормування на законодавчому рівні гарантій реалізації права на мирні зібрання із закріпленням вичерпного переліку підстав для обмеження мирних зібрань.

На думку автора, ефективним шляхом підвищення рівня ефективності функціонування механізму адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання є застосування не тільки міжнародних стандартів забезпечення такого права, висновків та рекомендацій, що розвивають, конкретизують та уточнюють положення щодо захисту права на мирні зібрання, які знаходять своє відображення в документах авторитетних міжнародних організацій та установ, що займаються правами людини, а і здобутки вітчизняних науковців В.В. Букач та М.О. Баймуратов.

Зосереджуємо увагу на підвищенні ефективності функціонування механізму адміністративно-правового регулювання права на мирні зібрання в Україні, на створенні відповідних алгоритмів внутрішнього та зовнішнього контролю задля дотримання міжнародних норм захисту прав та свобод людини та громадянина, можливості оскарження неправомірних рішень та звернення до Європейського суду із прав людини для судового захисту на міжнародному рівні.

Висновки. Дослідження теми захисту прав громадян на мирні зібрання через призму проблем дає можливість автору зробити певні висновки, що першочергово сприяють розвитку громадянського суспільства. А саме: визначення теоретико-методологічних підходів до предмету захисту на мирне зібрання, визначення всіх взаємодіючих суб'єктів, нормативного врегулювання порядку проведення мирного зібрання, відповідальності всіх взаємодіючих суб'єктів, визначення стратегії розвитку державотворення демократичної країни.

Рівень адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання є безумовно принциповою оцінкою функцій держав, пов'язаних з інтеграцією країни в європейський простір, неодмінним атрибутом функцій держави, пов'язаних з інтеграцією країни в європейський правовий простір. Оскільки одним із оптимальних шляхів підвищення ефективності функціонування механізму адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання в Україні є запровадження внутрішнього та зовнішнього контролю за дотримання міжнародних норм захисту прав та свобод громадян, із можливістю звернення до Європейського суду із прав людини.

Список використаних джерел:

1. Васильченко О. Свобода зібрань як прояв політичної багатоманітності громадянського суспільства. URL : http://vjhr.sk/archive/2016_6/part_2/7.pdf.
2. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 35-36. № 37 (поточна редакція – Редакція від 15.08.2020, підстава – 808-IX).
3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
4. Крусян А. Громадянське суспільство в Україні як передумова сучасного українського конституціоналізму: поняття і тенденції розвитку. *Право України*. 2014. № 4. С. 17–25.
5. Лебедь М. «Спеціальна» свобода мирних зборів. URL : <https://dt.ua/internal/specialna-svoboda-mirnih-zboriv-.html>.
6. Лотюк О. До проблеми розуміння функцій громадянського суспільства. *Право і громадянське суспільство*. 2013. № 2. С. 96–103.
7. Миколаєць А. П. Формування концепції громадянського суспільства в умовах демократизації. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/25.pdf.
8. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки: *Указ Президента України* від 26 лютого 2016 року № 68/2016. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.
9. Онищенко С.М. Реалізація права на мирні зібрання за умов зміцнення в Україні інститутів громадянського суспільства. *Наука і правоохорона*. 2017. № 2(36). С. 125–130.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР / *Верховна Рада України*. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97>.
11. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України. *Закони України*. Київ, 1996. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
12. Розік Н. Мирні зібрання як форма політичної участі громадян України. URL : <http://social-science.uu.edu.ua/article/1259>.
13. Ставнійчук М., Кулик В., Мудрак Л. Влада громадянське суспільство: системний збій. URL : <https://dt.ua/internal/vlada-gromadyanskesuspilstvosistemniy-zbiy.html>.

References:

1. Vasylichenko O. (2016). Svoboda zibrany yak proiav politychnoi bahatomanitnosti hromadianskoho suspilstva. [Freedom of assembly as a manifestation of the political diversity of civil society]. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_6/part_2/7.pdf. [in Ukrainian].
2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Code of Administrative Procedure of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2005, # 35-36, # 37, st. (potochna redaktsiia — Redaktsiia vid 15.08.2020, pidstava - 808-IX). [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. – Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon3.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
4. Krusian A. (2014). Hromadianske suspilstvo v Ukraini yak peredumova suchasnoho ukrainskoho konstytutsionalizmu: poniattia i tendentsii rozvytku. [Civil society in Ukraine as a prerequisite for modern Ukrainian constitutionalism: the concept and trends] *Pravo Ukrainy*. 2014. # 4. S. 17–25. [in Ukrainian].
5. Lebed M. (2018). «Spetsialna» svoboda myrnykh zboriv. [«Special» freedom of peaceful assembly]. URL: <https://dt.ua/internal/specialna-svoboda-mirnih-zboriv-.html>. [in Ukrainian].
6. Lotiuk O. (2013). Do problemy rozuminnia funktsii hromadianskoho suspilstva. [On the problem of understanding the functions of civil society]. *Pravo i hromadianske suspilstvo*. 2013. # 2. S. 96–103. [in Ukrainian].
7. Mykolaiets A. P. (2018). Formuvannya kontseptsii hromadianskoho suspilstva v umovakh demokratyzatsii. [Formation of the concept of civil society in the conditions of democratization]. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/25.pdf. [in Ukrainian].
8. Natsionalna stratehiia spriyannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2016–2020 roky: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 liutoho 2016 roku №68/2016. [National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2016–2020: Decree of the President of Ukraine of February 26, 2016 № 68/2016]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>. [in Ukrainian].
9. Onyshchenko S. M. (2017). Realizatsiia prava na myrni zibrannia za umov zmitsnennia v Ukraini instytutiv hromadianskoho suspilstva. [Realization of the right to peaceful assembly under conditions of strengthening of civil society institutions in Ukraine]. *Nauka i pravookhorona*. 2017. # 2 (36). S. 125–130. [in Ukrainian].
10. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 trav. 1997 r. # 280/97-VR [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine of 21 May. 1997 № 280/97-BP] / Verkhovna Rada Ukrainy – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97> [in Ukrainian].
11. Pro svobodu sovisti ta relihiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy [On freedom of conscience and religious organizations: the Law of Ukraine] // Zakony Ukrainy. — K., 1996. - Rezhym dostupu do resursu: <http://zakon3.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
12. Rozik N. (2014). Myrni zibrannia yak forma politychnoi uchasti hromadian Ukrainy. [Peaceful assemblies as a form of political participation of citizens of Ukraine]. URL: <http://social-science.uu.edu.ua/article/1259>. [in Ukrainian].
13. Stavniichuk M., Kulyk V., Mudrak L. (2016). Vlada hromadianske suspilstvo: systemnyi zbiy. [Power civil society: system failure]. URL: <https://dt.ua/internal/vlada-gromadyanskesuspilstvosistemniy-zbiy.html>. [in Ukrainian].